

PETROL YASA TASARISI PANELİ 17 Şubat 2006 Tarihinde Ankara'da Yapıldı

TMMOB bünyesinde kurulan ve Odamızın da içinde yer alarak etkin bir çaba gösterdiği "Petrol Yasa Tasarısı Çalışma Grubu" tarafından alt yapısı oluşturulan ve TMMOB'nin düzenlediği "Petrol Yasa Tasarısı Paneli" 17 Şubat 2006 tarihinde gerçekleştirildi.

Panel başkanlığını Odamız II. Başkanı Dünder ÇAĞLAN'ın yaptığı giriş konuşmasında özetle:

"Petrol, insanların günlük yaşamlarında hala önemli bir yer tutmaya devam ediyor. Türkiye birincil enerji tüketiminde petrol, % 38 ile en yüksek paya sahip durumda iken doğal gazın payı ise % 23.

Toplam ham petrol ihtiyacımızın ancak % 8.7'sinin yerli üretimle karşıladığımız dü-

şünülecek olursa, rakamsal veriler petrolde dışa bağımlılığımızı bir kez daha açıkça ortaya çıkarıyor. Benzer durumu doğal gazda da görmek mümkün. Doğal gazın toplam tüketimi 21,5 milyar metreküpken yerli üretimin (707.008.563 m3) bu tüketim içindeki payı ise sadece % 3.

2004 yılında ham petrol ithalatına 6.1 milyar dolar ve petrol ürün ithalatına ise 3.6 milyar dolar ödedik. Ham petrol fiyatlarının 2005 yılında rekor seviyelere çıkması nedeniyle 2005 yılı değerleri bu rakamların oldukça üstünde gerçekleşti.

Dünya enerji tüketiminde de % 37 gibi bir paya sahip olması, petrolü stratejik kılıyor ve dünya enerji haritası; petrol rezervleri, dağıtım noktaları ve geçiş alanlarında

hegemonya kurmak isteyen dünyanın efendileri! tarafından ne yazık ki kanla çiziliyor.

Dünyada petrol kaynaklarına sahip olma savaşları sürerken, ülkemizde de enerji alanına ilişkin bir dizi yasal düzenleme gerçekleşiyor, piyasa yasaları çıkarılıyor.

İlk olarak 2001 yılında Elektrik Piyasası, sonra aynı yıl Doğal Gaz Piyasası Yasası çıkarıldı. Bunu 2003 yılında Petrol Piyasası izledi. Enerji alanındaki son temel yasa düzenlemesi olan Petrol Kanunu yasa tasarısı da TBMM de yasalaşmak üzere.

AB mevzuatına uyum, yerli ve yabancı sermayeye teşviklerin sağlanması genel gerekçesi ile hazırlanan taslak, değişik kesimlerce tartışıldı. Tartışmalar, esas olarak, Ülke menfaatlerin korunması, petrol şirketlerine tanınan teşviklerin boyutu, TPAO'nun yeni yasa ile konumu ve üretilen ham petrolden alınan devlet hissesi oranları üzerinde gelişti.

Önemli değişiklikleri içeren Petrol Kanunu tasarısını her yönüyle irdelemek, konuyla ilgili değişik görüşleri almak, konuyu gündeme taşıyarak kamuoyunu bilgilendirmek amacıyla TMMOB olarak bu etkinliği düzenlemeyi gerekli gördük." sözleriyle yer verdi.

Panelist olarak TBMM'de grubu bulunan siyasi partiler, TMMOB, Petrol-İş Sendikası ve Petrol Platformu Derneği temsilcilerinin yer aldığı panelde, Uğur GÖNÜLALAN (TMMOB), Ahmet Rıza ACAR (AKP), Tacidar SEYHAN (CHP), Mehmet KEÇECİLER (ANAP), Murat YAZICI (Pet-Form) ve Ayfer EĞİLMEZ (PETROL-İŞ) adına katılarak görüşlerini aktarmışlardır. Panel, dile getirilen eleştiri görüş ve önerilerin yasa yapımcılar tarafından dikkate alınması ve kamuoyunun da konuya sahip çıkarak yasanın kamu ya-

rarı doğrultusunda şekillenmesi amacıyla baskı unsuru olması yönündeki düşünceyle kapatılan panelde TMMOB'un yasa tasarısına ilişkin değerlendirmesi katılımcılar ve basına dağıtılmıştır.

PETROL KANUNU DEĞİŞİKLİK TASARISINA İLİŞKİN TMMOB DEĞERLENDİRMESİ

Dünya enerji ihtiyacının karşılanmasında % 37 gibi önemli bir paya sahip olan petrol, ülkemizde de % 43'lük oran ile enerji tüketiminde birinci sırada gelmektedir.

Türkiye'nin geçtiğimiz yıl içindeki enerji tüketimi 58,2 milyon ton petrol eşdeğeri düzeyinde gerçekleşmiş, bu tüketimin % 68,4'lük kısmı ise ithalat yoluyla karşılanmış ve ithalata 6,1 milyar dolar ödenmiştir. Önümüzdeki yıllarda, petrol ve doğalgaz talebinde artış olacağı ve 2020 yılında Türkiye'nin bugünkü petrol talebinin tamamına yakınının ithalat yoluyla karşılanacağı öngörülmektedir.

2004 yılında toplam ham petrol ihtiyacının % 8,7'sinin yerli üretimle karşılandığı ülkemizde, mevcut petrol sahalarının ekonomik ömürlerini tamamlaması ve yeni keşiflerin olmaması sebebiyle, petrol üretimi giderek düşmekte ve kalan üretilen petrol rezervinin yeni keşiflerin yapılmaması durumunda ve bugünkü üretim seviyesiyle, yaklaşık 18 yıl içinde tüketilmiş olacaktır.

Ülkemizin büyük ihtiyaç duyduğu önemli enerji kaynaklarından olan petrol ve doğalgaz öncelikle kendi öz kaynaklarımızdan sağlanmalıdır.

Petrolde dışa bağımlılığın azaltılarak, ihtiyacın olabildiğince kendi doğal kaynaklarımızdan karşılanmasının tek yolunun petrol arama faaliyetlerinin arttırılarak, yeni sahalarının keşfedilip üretime alınmasıyla olacağı açıktır.

Bu anlamda da ülkenin ham petrol ve doğal gaz arama ve üretim politikalarının belirlendiği, kaynakların değerlendirilmesinin siyasi tercihlerinin yapıldığı yasal çerçeveyi belirleyen Petrol Kanunu ve bu kanunda yapılacak düzenlemeler de büyük önem kazanmaktadır.

1954 yılında çıkarılmış ve üzerinde bazı değişiklikler yapılmış Petrol Kanunu'nda bu gün köklü değişiklikler yapılmak istenmektedir.

Bu güne kadar bazı yasalarda yapılan değişikliklerle; Dünya petrol sektöründe olduğu gibi, arama, üretim, taşıma, rafinaj ve dağıtım bütünlüğünün aynı yapı içinde TPAO ve yan kuruluşları eliyle birbirini tamamlayarak yürütülmesi anlayışı terk edilmiş, TPAO bünyesindeki TÜPRAŞ, BOTAŞ, POAŞ ve DİTAŞ, PETKİM, TÜGSAŞ bilinçli olarak parçalanmış, BOTAŞ hariç diğerleri özelleştirilmiştir. TPAO'nun kendi gelirlerinden arama ve üretim projeleri bütçesini oluşturma yetkisi alınarak; genel bütçeden çok sınırlı pay ayrılması sonucu kamu kuruluşumuzun ve dolayısıyla ülkemiz petrol aramacılığı faaliyetleri durma noktasına gelmiş, TPAO bilinçli olarak atıl hale getirilerek, özelleştirilmesinin zemini yaratılmıştır.

Avrupa Birliği'ne mevzuat uyumu gereğiyle, elektrik, petrol ve doğal gaz piyasa

yasalarından sonra, Petrol Kanunu'nda yapılması düşünülen değişiklikler ile tüm enerji alanlarından ve petrol sektöründen kamu kuruluşlarının süreç içinde çekilerek, bu alanın yabancı şirketlere bırakılması düzenlemeleri tamamlanmış olacaktır.

AB, Türkiye gibi aday ülkelere ve çevre ülkelere uyum yasaları adı altında enerji ve dolayısıyla petrol alanında kamunun tasfiyesini ve özelleştirmeleri dayatırken, kendi ülkelerinde farklı uygulamaları gerçekleştirmektedir. AB'nin bütün çekirdek ülkelerinde kamu ağırlığının sektörden kaldırılması ve özelleştirmeler; ya hiç yapılmamış, ya minimum seviyede tutulmuş, ya da ileriki dönemlere ertelenmiştir.

Petrol Kanunu'nda yapılmak istenen değişikliklerle, AB mevzuatına uyum adı altında; kamu yararını ve sektördeki kamu kuruluşunu önceleyen korumacı yasa maddelerinin mevcut yasadaki çıkarılması amaçlanarak, yabancı şirketlere bir dizi kolaylıklar sağlanmıştır.

Tasarıda:

- 6326 sayılı mevcut yasadaki yer alan "Milli Menfaatin Korunması" başlıklı bölüm ve aşağıdaki maddelerinin tasarı ile tamamıyla çıkarılmış olması, düzenlemenin kamu menfaatleri yerine uluslar arası şirket menfaatinin gözetildiğinin açık göstergesidir.

1. Petrol arama ve üretim faaliyetinde bulunmak için yapılan başvurunun değerlendirilmesinde mevcut yasanın ilk kriteri olan "talebin milli menfaatlere uygun olması" ölçütü yasadaki çıkarılarak; öncelikle ülke yararını gözetme anlayışı terk edilmiş, uluslar arası şirketlere avantaj sağlanmıştır.

2. Yabancı devletlerin doğrudan doğruya veya dolayısıyla idaresinde etkili olabilecekleri şirketler ile yabancı bir devlet için veya yabancı bir devlet namına hareket eden şahısların, petrol faaliyetinde bulunamayacakları, mülk edinemeyecekleri, tesis kuramayacakları hükmü tasarı ile çıkarılarak; stratejik öneme sahip bir konuda yabancı devletlerin belirleyici olması önündeki engeller kaldırılmıştır.

3. Ülke içinde üretilen ham petrol ve doğal gaz ile bunlardan elde edilen petrol ürünlerinin kara sahalarında % 65'i ve deniz sahalarında % 55'inin memleket ihtiyacına ayrılması zorunluluğu, tasarı ile kaldırılarak; yabancı şirketlere ürettikleri petrol üzerinde sınırsız tasarrufta bulunarak, tamamını ihraç etme hakkı getirilmiş, olağanüstü durumlarda bile ülkede üretilen petrolün ülke içinde kullanılması, memleket ihtiyacını gözetme durumu ortadan kaldırılmıştır.

• "Sınırlara 5 km mesafede, tarihi dini yer veya tesise, su tesisine bir yol veya umumi geçide 60 m. mesafede, şehir veya kasaba belediye imar sahası dahilinde petrol faaliyeti Bakan müsaadesi olmadan yapılamaz." hükmü mevcut yasadan çıkarılarak, yabancı şirketlere sınır tanımaksızın her yerde faaliyette bulunma hakkı getirilmiştir.

Tasarı ile, TPAO'nun sahip olduğu haklar geri alınarak, kamu kuruluşumuz, yabancı şirketlerle aynı statüde görülmüştür.

1- Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'nın mevcut yasadaki bulunan devlet adına petrol arama ve üretim faaliyetlerinde bulunma hakkı kaldırılarak, özelleştirilmesinin önü açılmıştır.

2- Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'nın lüzum üzerine petrolle ilgili incelemelerde ve petrol faaliyetlerinin denetiminde Petrol Kanununu yürütmekle görevli Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'ne yardımcı olma yükümlülüğü, bir ayrıcalıklı gibi görülerek kaldırılmış, konusunda uzman kamu kuruluşumuzun ülke kaynaklarının kamu yararına uygun kullanılması yönündeki katkısı kaldırılarak, TPAO yabancı şirketlerle aynı statüde değerlendirilmiştir.

3- Devlet adına arama ve üretim çalışmalarında bulunan Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'nın faaliyete kapalı bölgelerde ve askeri yasak bölgelerde de Bakanlar Kurulu'nun izni ile petrol faaliyeti yapabilmek hakkı elinden alınmış, bu konudaki ayırım kaldırılmıştır.

4- Mevcut yasadaki, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'nın diğer şirketlerden daha fazla arama ruhsatı alabilme hakkı, tasarı ile kaldırılmıştır. TPAO'nun ruhsat sayısındaki avantajlı konumu kaldırılırken, tasarı ile ruhsat adedinin ve dolayısıyla bir şirketin sahip olabileceği toplam ruhsat alanının sınırlandırılmaması sonucu, büyük sermayeli uluslararası şirketler lehine ruhsat tekelleşmesi yaratılacaktır.

5- Üzerinde arama veya işletme hakkı bulunmayan bir sahanın, işletme ruhsatnamesi mevzu olarak, müzayedeye çıkmadan

önce, T.P.A.O.'na teklif edilerek, TPAO'ya işletme ruhsatının verilmesine ilişkin mevcut yasa maddesi kaldırılarak, kamuyu gözetme anlayışı terk edilmiştir.

Tasarıda bir dizi teknik düzenlemeye de gidilmiştir.

- Mevcut uygulamada, sondajlı petrol aramacılığını hızlandırmak amacıyla ruhsatın alınmasından sonra petrol bölgelerinde üç yıl içinde arama sondajına başlamak ve buna devam etmek zorunluluğu varken, tasarı ile mevcut petrol bölgeleri ve arama kuyusu açma zorunluluğu da kaldırılmış, kuyu açılması şirketlerin vereceği programa bırakılmıştır. Son yıllarda azalan sondaj çalışmalarının daha da azalması riskini taşıyan uygulamaya geçilmiştir.

- Bir sahaya iş programı ve mali yatırım programı ile yapılan başvurular 90 gün süre ile bekletilip, bütün başvurular bundan sonra değerlendirilecek, 60 gün içinde de sonuçlandırılacaktır. Mevcut uygulamada 4 gün olan bu süre yerine, bu uygulamada açık arazinin aramaya açılması 5 ay geciktirilmiş olacaktır.

- Tasarıda Türkiye, sadece kara ve denizler olmak üzere iki bölgeye ayrılmış, ruhsat alanları karada 100.000 denizde 1.000 000 hektara, ruhsat süreleri de karada 5, denizde 8 yıla yükseltilmiştir. Ruhsat sayısına hiçbir sınırlandırma getirilmemiş, tek bir uluslar arası şirketin veya yabancı bir devlet şirketinin bütün ülkeyi kapsayacak alanda tek başına ruhsat sahibi olmasının önü açılmıştır.

- İşletme ruhsatnamesinin, belirli bir petrollü arazinin yanı sıra jeolojik olarak belirlenmiş üretim seviyeleri için de verileceği getirilmiştir. Önceki uygulamada belirli bir saha söz konusu iken, uygulaması

hiçbir şekilde mümkün olmayacak, teknik ve hukuki sorunları kaçınılmaz olarak getirecek olan farklı derinliklerdeki seviyelere ayrı ruhsat uygulaması yapmak karmaşaya yol açacaktır.

- İşletme ruhsat alanının ne kadar olabileceği önceki kanunda belirtilmişken, tasarıda bir sınırlama kriteri getirilmemiştir. Şirketlere büyük alanlarda işletme ruhsatı alabilme hakkı ortaya çıkmış, işletme ruhsat süreleri 20 yıldan 30 yıla çıkarılmıştır.

Diğer taraftan,

- Petrol Kanununu yürütmekle görevli Petrol İşleri Genel Müdürlüğü'nün görevleri arasında tanıtım ve pazarlama faaliyetinde bulunmak da getirilmiştir. Devletin hüküm ve tasarrufunda olan tabii servetler ve kaynakların ülke yararına kullanılması ilkesi Genel Müdürlüğün asıl görevi olması gerekirken, pazarlama gibi bir kavram görev olarak tanımlanmıştır.

- Arama ruhsatlarından hektar başına alınan devlet hakkı geliri tamamen kaldırılarak gelir kaybı yaratılmıştır.

- Ülkemizde üretilen ham petrolden alınan %12.5'lik devlet hissesi oranı, günlük üretim miktarına göre kademeli olarak % 1'e kadar indirilmesi sonucu, üretimden sağlanan ülke mevcut geliri şirketler lehine % 75 azaltılmaktadır.

- Denizlerde bulunacak petrol üretiminden alınacak devlet hissesi oranlarının düşürülmesinden sonra, su derinliğine bağlı olarak % 40'a varan ilave indirimler getirilmiştir. Örneğin, denizlerde yapılacak günde 20.000 varil ham petrol üretiminden alınacak devlet hissesinin bu günkü uygulama ile günlük miktarı 2500 varil ve ortalama 50 \$/varil üzerinden değeri 125.000 ABD \$

iken; tasarıda getirilen şekli ile devlet hissesi miktarı 200 varile ve parasal değeri 10.000 ABD \$ na ve 1500 m su derinliği indirimi sonrasında da 120 varile yani 6000 ABD \$ na düşecek ve ülke mevcut durumla karşılaştırıldığında, sadece günlük 119.000 ABD\$ gelir kaybına uğrayacaktır.

- BP Şirketinin Doğu Karadeniz'de açmaya başladığı ve sonuçlanmamış sondaj öncesinde bu düzenlemenin getiriliyor olması oldukça dikkat çekicidir. BP'nin bulup üretime alması halinde, elde edilecek gelir ve getirilmiş teşvikler açısından yeni düzenlemeye bakıldığında, petrol kaynaklarımız teşvik adı altında açıkça yabancılara devredilmektedir. Bu yönüyle tasarı, BP Yasasıdır.

- Petrol kaynaklarımızdan alacağımız hissenin önemli oranda düşürülmesi ile yetinilmeyerek, üretilen petrolün yurt içinde değerlendirilmesi ve memleket ihtiyacına ayrılması zorunluluğu kaldırılmış, üretimin tamamının yurt dışına ihraç edilmesi hakkı da getirilmiştir.

- Petrol şirketlerine; bilançolarında enflasyon muhasebesi sistemini uygulayabilecekleri, petrol faaliyeti için yapmış olduğu yatırımların transfer tarihindeki cari kur üzerinden, harice transferi tamamlanıncaya kadar, Devlet Hissesi hariç, Kurumlar ve Gelir vergisinden muaf olacakları, safi kazançları üzerinden ödemekle mükellef buldukları vergiler toplamının % 40 oranını geçemeyeceği ve geniş KDV istisnaları gibi bir dizi vergi muafiyetleri de getirilmiştir.

- Üretilen petrolden alacağımız hissenin % 1'lere kadar düşürülmesi ve getirilen bir dizi vergi muafiyetleri sonrasında; petrol kaynaklarımızın çıkarılmasından ülkemizin

sağlayacağı faydanın ne olacağının sorgulanması ve bilinmesi gerekiyor.

Sonuç olarak; AB mevzuatına uyum adı altında Petrol Kanunu'nda yapılmak istenen değişikliklerle; kamu yararından vazgeçilip, sektördeki kamu kuruluşumuzu gözden çıkaran, petrol kaynaklarımızı yabancı şirketlere bırakacak olan, yer altı kaynaklarımızı ulus ötesi tekellerin zarar hesabına terk eden bu yasa tasarısı derhal geri çekilmelidir.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği